

Zavod za varstvo
kulturne dediščine Slovenije

Združenje za ohranjanje spomenikov
in spomeniških območij

ICOMOS Slovenija

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

Slovenska nacionalna
komisija za UNESCO

Dediščina Slovenije in UNESCO

Heritage of Slovenia and UNESCO

Dediščina Slovenije in UNESCO

Heritage of Slovenia and UNESCO

Izdala / Published by:

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Poljanska ulica 40, SI-1000 Ljubljana
Zanj / For the publisher: Jernej Hudolin
in
ICOMOS Slovenija, Poljanska ulica 40, SI-1000 Ljubljana
Zanj / For the publisher: Marko Stokin

Knjiga je izšla v sodelovanju z Uradom Slovenske nacionalne komisije za UNESCO.
This book is published in cooperation with the Office of the Slovenian National
Commission for UNESCO.

Pripravi / Compiled by: mag. Marko Stokin

Recenzija / Reviewed: mag. Gojko Zupan, dr. Robert Peskar

Urednica / Editor: Biserka Ribnikar Vasle

Lektoriranje slovenskega besedila / Editing of the Slovene text: Alenka Kobler

Prevodi / Translation: Amidas d.o.o.

Oblikovanje / Design: Nuit d.o.o.

Tisk / Printed by: Cicero, Begunje, d.o.o.

Naklada / Print run: 300

Ljubljana, 2016

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

719(497.4)

STOKIN, Marko

Dediščina Slovenije in UNESCO = Slovenian UNESCO heritage / [pripravi
Marko Stokin ; prevodi Amidas]. - Ljubljana : Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije : ICOMOS Slovenija, 2016

ISBN 978-961-6990-03-5 (Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije)
1. Gl. stv. nasl. 2. Vzp. stv. nasl.
286427904

VSEBINA

CONTENT

UVOD	5
INTRODUCTION	8
SVETOVNA DEDIŠČINA	12
WORLD HERITAGE	12
OSNOVNA NAČELA KONVENCIJE O VARSTVU SVETOVNE KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE	14
ESSENTIAL PRINCIPLES OF THE CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE	15
UNESCOV SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE	16
UNESCO WORLD HERITAGE LIST	17
MERILA ZA VREDNOTENJE IZJEMNE UNIVERZALNE VREDNOSTI	20
CRITERIA FOR THE EVALUATION OF OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE	22
SPOMENIKI SLOVENIJE, VKLJUČENI NA UNESCOV SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE	24
PROPERTIES IN SLOVENIA INSCRIBED ON THE UNESCO WORLD HERITAGE LIST	24
POSKUSNI SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE	34
TENTATIVE LISTS	35
SLOVENSKI SPOMENIKI IN SPOMENIŠKA OBMOČJA NA POSKUSNEM SEZNAMU SVETOVNE DEDIŠČINE	36
SLOVENIAN MONUMENTS AND SITES ON THE TENTATIVE LIST	37

SLOVENSKI KULTURNI SPOMENIKI IN SPOMENIŠKA OBMOČJA PRED VPISOM NA POSKUSNI SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE	58
SLOVENIAN CULTURAL MONUMENTS AND SITES AWAITING INSCRIPTION ON THE TENTATIVE LIST	59
INTERNET	76
INTERNET	78
LITERATURA	80
BIBLIOGRAPHY	80

UVOD

INTRODUCTION

Pred nami je informativna knjižica *Dediščina Slovenije in UNESCO*, ki je nastala s sodelovanjem Slovenskega nacionalnega združenja za spomenike in spomeniška območja, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Urada Slovenske nacionalne komisije za UNESCO. Njen namen je širši javnosti predstaviti spomenike v Sloveniji, ki so na UNESCOVEM seznamu svetovne dediščine, pomen svetovne dediščine, glavna načela Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine (Petrič, 2000), merila ocenjevanja izjemne univerzalne vrednosti v skladu z načeli omenjene konvencije (Operational guidelines, 2015: 14), namen UNESCOVEGA poskusnega seznama svetovne dediščine ter spomenike iz Slovenije, ki so na tem seznamu. Na koncu smo dodali kratke opise kulturnih spomenikov, ki imajo potencial izjemne univerzalne vrednosti za vpis na seznam nepremične kulturne dediščine. Predstavljeni spomeniki in spomeniška območja Slovenije so tudi vključeni v Strategijo za varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot v Republiki Sloveniji, ki jo je Vlada Republike Slovenije sprejela v skladu z mednarodnimi pravnimi instrumenti in aktivnostmi leta 2007 (Strategija, 2007).

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine podpira in spodbuja mednarodno sodelovanje pri varstvu kulturne dediščine, ki ima izjemne univerzalne vrednosti. Konvencija opredeljuje izjemne vrednosti tudi za spomenike državnega pomena, pri tem pa določa postopke in merila za vpis na UNESCOV seznam svetovne dediščine. Vse to je podrobno opredeljeno v Operativnih smernicah za izvajanje Konvencije o svetovni dediščini (Operational Guidelines, 2015). V tej povezavi smernice prinašajo nove standarde varovanja in upravljanja ne samo za spomenike in spomeniška območja, temveč tudi za neposredno vplivno območje (angl. buffer

zone). Plod mednarodnega sodelovanja so tudi skupne serijske nominacije spomenikov in spomeniških območij iz različnih držav ali celo kontinentov, in prav serijske nominacije so danes najbolj zaželene in tudi najbolj uspešne pri vpisih na UNESCOV seznam svetovne dediščine. Takšni sta bili na primer nominacija prazgodovinskih kolišč na jezerih in barjih okoli Alp (Barje, 2011) iz šestih držav ali pa nedavna skupna nominacija srednjeveških nagrobnikov Stečci (Stečki) iz štirih držav nekdanje Jugoslavije (Stečci, 2016).

Analizo seznama svetovne dediščine in poskusnega seznama, ki jo je opravil ICOMOS, je treba obravnavati kot prispevek k nadaljnemu razvoju globalne strategije za verodostojen, reprezentativen in uravnotežen seznam svetovne dediščine (Seznam svetovne dediščine, 2004). Analize kažejo, da so nekatere kategorije ali teme kulturnih spomenikov na seznamu svetovne dediščine premalo zastopane. Če bi prišlo do nominacij za te kategorije in teme, bi lahko v nekaterih regijah zapolnili zaznane vrzeli. Na primer, ohranjene nomadske pašniške kulture trenutno predstavlja le en vpis, tudi kmetijske krajine, povezane z osnovnimi kmetijskimi pridelki ali drugimi gospodarskimi pridelki, imajo le nekaj vpisov, enako velja tudi za tradicionalne kmetijske krajine. Prav tako problematična je zaščita nekaterih kategorij kulturne dediščine, ki so na seznamu svetovne dediščine in poskusnem seznamu premalo zastopane. Tu gre za kulturne poti in kulturne krajine, vernakularno arhitekturo, dediščino 20. stoletja, industrijske in tehniške objekte ter naravne značilnosti, ki jih obstoječi zakoni za zaščito kulturne dediščine ne zajemajo (Seznam svetovne dediščine, 2004: 44–47).

Glede na rezultate analize združenja ICOMOS je jasno, da je slovenski poskusni seznam še vedno aktualen, vendar bi ga bilo treba razširiti in posodobiti.

Celoten postopek vpisa nepremične kulturne ali naravne dediščine na UNESCOV poskusni seznam in kasneje na UNESCOV seznam svetovne dediščine vodita in koordinirata Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije oz. Ministrstvo za okolje in prostor

Republike Slovenije skupaj z Uradom Slovenske nacionalne komisije za UNESCO v sodelovanju z občinami, lastniki, lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave imata osrednjo strokovno vlogo v postopku nominiranja dediščine na nacionalni poskusni seznam, UNESCOV poskusni seznam svetovne dediščine in UNESCOV seznam svetovne dediščine. Poleg priprave, pregleda in ekspertize za nominacije za kulturno dediščino in kulturno krajino je vloga omenjenih zavodov koordinacija med vsemi vključenimi v postopek priprave nominacije, organizacija in po potrebi izpeljava postopkov ohranjanja ter nadzor. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije pripravlja strokovne podlage in daje smernice skupinam pri nominacijah. Odgovoren je za pripravo, vzpostavitev in vpis na nacionalni poskusni seznam, za sodelovanje s tujino na strokovni ravni, koordinacijo med skupinami in nadzor nad dediščino (Strategija, 2007: 17).

V vsakem primeru je UNESCOVA Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine najbolj prepoznavna in tudi priljubljena med konvencijami, saj spomeniki in spomeniška območja, ki so na seznamu UNESCO, ne pomenijo samo identitete, prestiža ali promocije države, temveč lahko odločilno vplivajo na razvoj kulturnega turizma, posebej izrazito v manjših državah z manj prepoznavno identiteto. Na podlagi raziskave *Analiza turističnih obiskov po svetu: Vloga svetovne dediščine (Analysis of international tourist arrivals worldwide: The role of world heritage sites)* ugotavljajo, da en spomenik, vpisan na UNESCOV seznam, poveča letni prihod tujih turistov v državo za 382.637 (Yu-Wen Su, Hui-Lin Lin, 2013: 57).

Številne države, ne samo evropske, zato danes sistematično in programirano nominirajo svojo naravno in kulturno dediščino na sezname UNESCO, ne samo zaradi zaščite in boljšega upravljanja, temveč tudi zaradi izrazitih pozitivnih ekonomskih učinkov, ki jih prinaša UNESCOV spomenik.

The present informative booklet *Heritage of Slovenia and UNESCO* has been jointly produced by the Slovenian National Committee for the International Council on Monuments and Sites (ICOMOS/SI), the Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia (ZVKDS) and the Office of the Slovenian National Commission for UNESCO. Its aim is to offer the general public an introduction to monuments and sites in Slovenia inscribed on the UNESCO World Heritage List, the importance of world heritage, the main principles of the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (Petrič, 2000), the criteria for assessing Outstanding Universal Value in accordance with the principles of the Convention (Operational Guidelines, 2015: 14), the purpose of Tentative Lists of World Heritage and the monuments and sites that appear on Slovenia's Tentative List. The booklet concludes with brief descriptions of cultural monuments that are potentially of outstanding universal value, thus qualifying them for inscription on the list of immovable cultural heritage. The Slovenian monuments and sites presented in the booklet are also included in the "Strategy for the Protection of Cultural Heritage and Valuable Natural Features in the Republic of Slovenia", adopted by the Slovenian Government in 2007 in accordance with international legal instruments and activities (Strategy, 2007).

The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (also known as the World Heritage Convention) supports and encourages international cooperation in the protection of cultural heritage of outstanding universal value. The Convention also defines outstanding value for monuments of national importance and sets out the procedures and criteria for inscription on the UNESCO World Heritage List. All this is defined in detail in the Operational Guidelines for the World Heritage Convention (Operational Guidelines, 2015). In this connection, the Guidelines introduce new standards of protection and management, not only for monuments and sites but also for so-called buffer zones, i.e. areas surrounding nominated properties (monuments or sites) and serving

to protect them. International cooperation has also resulted in joint serial nominations of monuments and sites in different countries or even on different continents. Serial nominations are today among the most coveted and are also the most successful in terms of eventual inscription on the UNESCO World Heritage List. One such example is the nomination of prehistoric pile-dwellings around the Alps (Barje, 2011) from six countries, or the recent joint nomination of medieval tombstones by four countries of the former Yugoslavia (Stećci, 2016).

ICOMOS analysis of the World Heritage List and Tentative Lists should be seen as a contribution to the further development of the Global Strategy for a credible, representative and balanced World Heritage List (The World Heritage List, 2004). The analysis has shown that certain categories or themes of cultural properties are under-represented on the World Heritage List. If nominations came forward within those categories or themes, this may help to fill perceived gaps in some Regions. For example, surviving nomadic pastoralist cultures are currently represented by a single inscription, agricultural landscapes relating to staple or other economic crops also have few inscriptions, and the same applies to traditional agricultural landscapes. There is also the problem that protection of certain categories of cultural heritage that are under-represented on the World Heritage List and the Tentative Lists, such as cultural routes and cultural landscapes, vernacular architecture, heritage of the 20th century, industrial and technological properties and natural features are often not covered by existing cultural heritage protection laws (The World Heritage List, 2004: 44–47).

In the light of the results of the ICOMOS analysis it is evident, that Slovenia's Tentative List is still current, but it should be extended and upgraded.

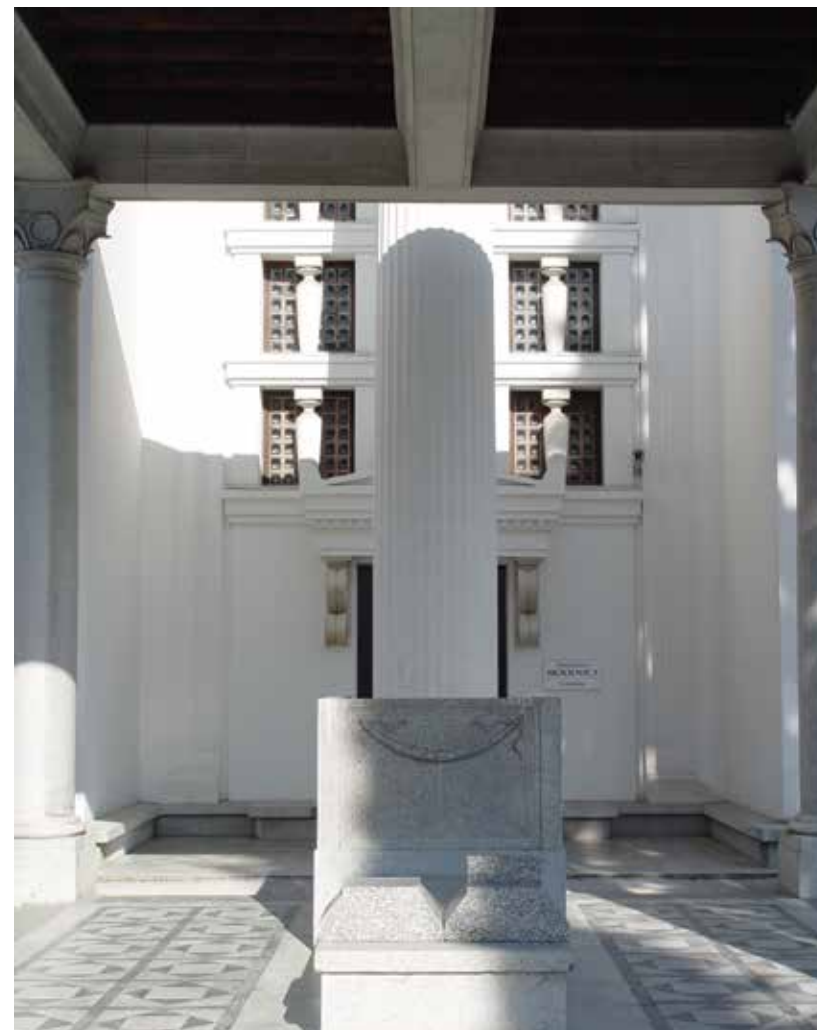
The entire process of inscription of immovable cultural or natural heritage on the Tentative List and, later, on the UNESCO World Heritage List, is conducted and coordinated by the Ministry of Culture of the Republic of Slovenia or the Ministry of the Environment and Spatial Planning of the Republic of Slovenia together with Office of

the Slovenian National Commission for UNESCO in cooperation with municipalities, owners, local communities and other stakeholders.

The Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia and the Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation play a central role in the process of nominating heritage for the national Tentative List and the UNESCO World Heritage List. As well as preparation, review and expert reports on nominations for cultural heritage and cultural landscapes, the role of these two institutes consists of coordination among all those involved in the process of preparing the nomination, organisation and, where necessary, the implementation of conservation and supervision procedures. The Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia prepares background documentation and gives guidelines to groups involved in nominations. It is responsible for the preparation and establishment of the national Tentative List, for inscriptions on the Tentative List, for cooperation with other countries at the expert level, for cooperation among groups and for supervision of heritage (Strategy, 2007: 17).

The UNESCO Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage is the most recognised and also the most popular convention, since not only do the monuments and sites on the UNESCO list represent the identity, prestige promotion of a given country, they can have a decisive influence on the development of cultural tourism, something particularly notable in smaller countries with a less distinctive identity. A study entitled *Analysis of international tourist arrivals worldwide: The role of world heritage sites* has found that a single monument inscribed on the UNESCO list increases annual tourist arrivals in a country by 382,637 (Yu-Wen Su, Hui-Lin Lin, 2013: 57).

For this reason many countries, not just in Europe, now systematically nominate their natural and cultural heritage for the UNESCO lists in a programmed manner, not only for the sake of protection and better management, but also in view of the clear positive economic effects brought by a UNESCO monument.

Jože Plečnik, Centralno pokopališče Žale v Ljubljani, molilnica (foto: Mateja Gale, www.nuit.si)
Jože Plečnik, Žale Central Cemetery in Ljubljana, Oratory (photo: Mateja Gale, www.nuit.si)

SVETOVNA DEDIŠČINA

WORLD HERITAGE

Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) spodbuja identifikacijo, zaščito in ohranjanje svetovne kulturne in naravne dediščine, ki ima izjemen pomen za človeštvo. Vse to določa mednarodna pogodba, imenovana Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, ki jo je UNESCO sprejel leta 1972 (Petrič, 2000: 15).

Nova vizija UNESCA presega ozke definicije dediščine ter želi prepoznati in zaščititi tista območja, ki so izjemen dokaz človeškega sobivanja z zemljo, človeške interakcije, kulturnega sobivanja, duhovnosti in ustvarjalnega izraza.

Za globalno strategijo so ključnega pomena prizadevanja, da bi države postale pogodbenice konvencije, pripravile poskusne sezname in nominacije za spomenike iz kategorij in regij, ki so na seznamu svetovne dediščine trenutno slabo zastopane (Internet 1: UNESCO).

The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) seeks to encourage the identification, protection and preservation of cultural and natural heritage around the world considered to be of outstanding value to humanity. This is embodied in an international treaty called the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, adopted by UNESCO in 1972 (Petrič, 2000: 15).

UNESCO's new vision goes beyond the narrow definitions of heritage and strives to recognise and protect sites that are outstanding demonstrations of human coexistence with the land as well as human interactions, cultural coexistence, spirituality and creative expression.

Crucial to the Global Strategy are efforts to encourage countries to become States Parties to the Convention, to prepare Tentative Lists and to prepare nominations of properties from categories and regions currently not well-represented on the World Heritage List (Internet 1: UNESCO).

Sečovlje soline, vetrna črpalka (foto: STIP fototeka, Nea Culpa)
Sečovlje saltworks, wind-driven pump (photo: STIP fototeka, Nea Culpa)

OSNOVNA NAČELA KONVENCIJE O VARSTVU SVETOVNE KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE

ESSENTIAL PRINCIPLES OF THE CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE

Pogodbenice ali narodi, ki so stranke konvencije, so postale del mednarodne skupnosti, ki želi v skupnem poslanstvu identificirati in zavarovati najpomembnejšo naravno in kulturno dediščino sveta. Vse pogodbenice se strinjajo, da dolžnost zagotavljanja, identifikacije in predstavitve kulturne in naravne dediščine na njihovem območju ter njenega prenosa na prihodnje generacije leži predvsem na ramenih vsake države. Ta bo za to storila vse, kar je v njeni moči, izrabila vse svoje vire in, kjer je to primerno, zagotovila kakršno koli mednarodno pomoč in sodelovanje, zlasti finančno, umetniško, znanstveno in tehniško. Države, ki so ratificirale konvencijo (pogodbenice), postanejo del mednarodne skupnosti, ki želi v skupnem poslanstvu identificirati in zavarovati najpomembnejšo naravno in kulturno dediščino sveta. Pogodbenice ob polnem spoštovanju državne suverenosti in brez poseganja v pravice lastnine, ki jih določa nacionalna zakonodaja, priznavajo, da je zaščita svetovne dediščine dolžnost mednarodne skupnosti kot celote (Internet 2, UNESCO, 5. člen).

Dediščina je zapuščina iz preteklosti, kar živimo danes in kar bomo prenesli na prihodnje generacije. Tako kulturna kot tudi naravna dediščina sta nenadomestljiv vir življenja in navdiha (Internet 3, UNESCO).

Lipica, hrastov drevored (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Lipica, oak avenue (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

The States Parties or nations that adhere to the Convention have become part of an international community, united in a common mission to identify and safeguard our world's most outstanding natural and cultural heritage. Each State Party to this Convention recognises that the duty of ensuring the identification, presentation and transmission to future generations of cultural and natural heritage situated on its territory belongs primarily to the State. It will do all it can to this end, to the utmost of its own resources and, where appropriate, with any international assistance and cooperation, in particular financial, artistic, scientific and technical, which it may be able to obtain. The countries that ratify the Convention (States Parties) have become part of an international community, united in a common mission to identify and safeguard our world's most outstanding natural and cultural heritage. While fully respecting national sovereignty, and without prejudice to property rights provided by national legislation, the States Parties recognise that the protection of the world heritage is the duty of the international community as a whole (Internet 2, UNESCO, Article 5).

Heritage is our legacy from the past, what we live with today, and what we pass on to future generations. Our cultural and natural heritage are both irreplaceable sources of life and inspiration. (Internet 3, UNESCO)

UNESCOV SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE

UNESCO WORLD HERITAGE LIST

Poslanstvo svetovne dediščine UNESCO je spodbujati države k podpisu Konvencije o svetovni dediščini, da bi zagotovile zaščito svoje naravne in kulturne dediščine; spodbujati pogodbenice konvencije k nominiranju njihovih območij za uvrstitev na seznam svetovne dediščine; spodbujati pogodbenice k uveljavitvi načrtov upravljanja in sistemov poročanja o stanju ohranjenosti njihovih območij svetovne dediščine; pomagati pogodbenicam zavarovati spomenike kulturne dediščine z zagotavljanjem tehnične pomoči in strokovnega usposabljanja; zagotavljati nujno pomoč območjem svetovne dediščine, ki so v neposredni nevarnosti; podpirati dejavnosti pogodbenic za ozaveščanje javnosti o ohranjanju svetovne dediščine; spodbujati sodelovanje lokalnih prebivalcev pri ohranjanju njihove kulturne in naravne dediščine ter spodbujati mednarodno sodelovanje pri ohranjanju svetovne kulturne in naravne dediščine. UNESCO z državami z vsega sveta sodeluje pri identifikaciji območij svetovne dediščine, da bi jih ohranili za prihodnje generacije. Območja, ki so tako edinstvena in raznolika, kot so vzhodnoafriški rezervat Serengeti, egiptovske piramide, avstralski Veliki koralni greben in baročne katedrale Latinske Amerike, so del naše svetovne dediščine (Internet 4, UNESCO).

Koncept svetovne dediščine je tako izjemen zaradi svoje univerzalne uporabnosti. Območja svetovne dediščine pripadajo vsem ljudem na svetu, ne glede na to, kje so.

Območje svetovne dediščine je kraj (stavba, mesto, kompleks, puščava, gozd, otok, jezero, spomenik ali gora), ki mu UNESCO pripisuje poseben kulturni ali fizični pomen. Seznam ureja mednarodni program za svetovno dediščino, ki je pod pristojnostjo Odbora za svetovno dediščino UNESCO. Sestavlja ga 21 predstavnikov pogodbenic Konvencije, ki jih je izvolila njihova generalna skupščina (Internet 5).

Operativne smernice za implementacijo Konvencije o svetovni dediščini so nabor navodil za države podpisnice glede ustrezne implementacije Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine iz leta 1972. Smernice je Odbor za svetovno dediščino UNESCO sprejel na svoji prvi seji in jih spremenil na svoji drugi seji leta 1978 (Operativne smernice, 2015).

Na splošno je glavni cilj konvencije in smernic zavarovati dediščino univerzalnega pomena za prihodnje generacije ter hkrati usmerjati, kako spomenike vpisati na seznam svetovne dediščine in/ali na seznam svetovne dediščine v nevarnosti (tam, kjer so spomeniki v resni nevarnosti in jih je treba na seznam vpisati nujno). Poskusni seznam je inventar tistih spomenikov, ki jih neka država namerava predlagati za nominacijo za vpis na seznam svetovne dediščine.

Spomenik mora biti na poskusnem seznamu države podpisnice vsaj eno leto, preden je lahko nominiran za vpis na seznam svetovne dediščine.

UNESCO's World Heritage mission is to encourage countries to sign the World Heritage Convention and to ensure the protection of their natural and cultural heritage; encourage States Parties to the Convention to nominate sites within their national territory for inclusion on the World Heritage List; encourage States Parties to establish management plans and set up reporting systems on the state of conservation of their World Heritage sites; help States Parties safeguard World Heritage properties by providing technical assistance and professional training; provide emergency assistance for World Heritage sites in immediate danger; support States Parties' public awareness-building activities for World Heritage conservation; encourage participation of the local population in the preservation of their cultural and natural heritage; and encourage international cooperation in the conservation of our world's cultural and natural heritage. UNESCO has been working with countries around the world to identify World Heritage sites and ensure their safekeeping for future generations. Places as unique and diverse

as the wilds of East Africa's Serengeti, the Pyramids of Egypt, the Great Barrier Reef in Australia and the baroque cathedrals of Latin America make up our world's heritage (Internet 4, UNESCO).

What makes the concept of World Heritage exceptional is its universal application. World Heritage Sites belong to all the peoples of the world, irrespective of the territory on which they are located.

A World Heritage Site is a place (such as a building, city, complex, desert, forest, island, lake, monument or mountain) that is listed by UNESCO as being of special cultural or physical significance. The list is maintained by the international World Heritage Programme administered by the UNESCO World Heritage Committee, composed of representatives of 21 of the States Parties to the Convention elected by their General Assembly (Internet 5, UNESCO).

The Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention are a series of instructions to signatory nations regarding the proper implementation of the 1972 Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. The guidelines were adopted by the UNESCO World Heritage Committee at its first session and amended at its second session in 1978 (Operational Guidelines, 2015).

In general, the overall aim of the Convention and its Guidelines is to safeguard heritage of universal value for future generations and to give guidance on how properties can be inscribed on the World Heritage List and/or the List of World Heritage in Danger (where properties are facing serious danger and emergency inscription is required). A Tentative List is an inventory of those properties which a country intends to consider for nomination to the World Heritage List.

A property should be on the Tentative List of a State Party for at least a year before it can be nominated for inscription on the World Heritage List.

Jože Plečnik, cerkev sv. Mihaela, Črna vas (foto: Mateja Gale, www.nuit.si)
Jože Plečnik, St Michael's Church, Črna Vas (photo: Mateja Gale, www.nuit.si)

MERILA ZA VREDNOTENJE IZJEMNE UNIVERZALNE VREDNOSTI

CRITERIA FOR THE EVALUATION OF OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE

Izraz »izjemen univerzalni pomen« (Outstanding Universal Value – OUV) se uporablja v celotni Konvenciji o svetovni dediščini, vendar ga podrobneje opredeljujejo in pojasnijo šele Operativne smernice v 79.–95. členu (Operativne smernice, 2015).

Odbor za svetovno dediščino meni, da ima spomenik izjemen univerzalni pomen (glej 77. in 78. člen Operativnih smernic, 2015), če ustreza enemu ali več od naslednjih kriterijev. Nominirani spomeniki morajo predstavljati mojstrovino človeških ustvarjalnih genijev; kazati pomembno izmenjavo človeških vrednot v času znotraj kulturnega območja na področju arhitekture ali tehnologije, spomeniških umetnosti, načrtovanja mest ali krajinskega načrtovanja; biti edinstven ali vsaj izjemen dokaz obstoječe ali izumrle kulturne tradicije ali civilizacije; biti izreden primer tipa zgradb ali arhitekturne ali tehnološke zbirke ali krajine, ki prikazuje pomembno stopnjo v človeški zgodovini; biti izreden primer tradicionalnih človeških naselij, rabe tal ali morja, ki je značilna za določeno kulturo (ali kulture) ali človeško interakcijo z okoljem, zlasti če je to postalo ranljivo zaradi vpliva nepovratnih sprememb; biti neposredno ali jasno povezani z dogodki ali živimi tradicijami, z zamislivi ali prepričanji, z umetniškimi in literarnimi deli izrednega univerzalnega pomena.

Po mnenju odbora bi bilo treba te kriterije po možnosti uporabljati skupaj z naslednjimi kriteriji: zajemati izredne naravne pojave ter izjemno naravno lepoto in estetski pomen; biti iz pomembnega obdobja v zgodovini Zemlje in prenašati informacije o življenju, pomembnih trajajočih geoloških procesih pri razvoju površja ali pomembnih geomorfoloških ali fiziografskih značilnostih; biti izjemen primer, ki predstavlja pomembne ekološke in biološke procese pri evoluciji in razvoju zemeljskih, sladkovodnih, obalnih ali morskih ekosistemov in rastlinskih in živalskih združb; zajemati

najpomembnejše in bistvene naravne habitate za ohranjanje biotske raznovrstnosti na kraju samem, vključno s tistimi ogroženimi vrstami, ki so izjemnega univerzalnega pomena z vidika znanosti ali ohranjanja (Operativne smernice, 2015: 16–17). Sistemi varstva in upravljanja so nujni za ohranjanje izjemnega univerzalnega pomena in za to, da se dediščina prenese na prihodnje generacije.

Svetovalna telesa Odbora za svetovno dediščino so ICCROM (Mednarodni center za študij varstva in restavriranja kulturnih dobrin), ICOMOS (Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja) in IUCN (Svetovna zveza za varstvo narave).

Za lažji proces nominacije spomenikov univerzalnega pomena je dediščina v definiciji svetovne dediščine opredeljena kot kulturni, naravni in mešani spomeniki, pri čemer se vsaka kategorija obravnava drugače. Druge posebne vrste dediščine vključujejo kulturne krajine. Ta kategorija, ki do leta 1992 ni bila opredeljena, priznava potrebo po prepoznavanju in zaščiti »skupnega dela človeka in narave« (Operativne smernice, 2015: 11). Spomeniki morajo biti najprej uvrščeni na poskusne sezname pogodbenic, preden so lahko predlagani za vpis kot območje svetovne dediščine. Območja morajo imeti izjemen univerzalni pomen, kar pomeni »kulturni in/ali naravni pomen, ki je tako izjemen, da presega nacionalne meje in ima skupen pomen za sedanje in prihodnje generacije vsega človeštva« (Operativne smernice, 2015: 11). Za oceno izjemnega univerzalnega pomena obstaja deset kriterijev: kriteriji od (i) do (vi) se dotikajo kulturne dediščine in kriteriji od (vii) do (x) naravne dediščine. Spomeniki, ki so nominirani v skladu s kriteriji od (i) do (vi), morajo izpolniti pogoj avtentičnosti, tj. originalnost v obliki in dizajnu, uporabi in funkciji itd. Kulturni in naravni spomeniki morajo prav tako izpolniti pogoj integritete, tj. celovitost in nedotaknjenost.

The term Outstanding Universal Value (OUV) is used throughout the World Heritage Convention but is only defined and explained in detail in articles 79–95 of the Operational Guidelines (Operational Guidelines, 2015).

The World Heritage Committee considers a property as having Outstanding Universal Value (see articles 77–78 of the Operational Guidelines, 2015) if the property meets one or more of the following criteria. Nominated properties shall therefore: represent a masterpiece of human creative genius, exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design, bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilisation which is living or which has disappeared; be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history; be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change; be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance.

The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria; contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance; be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant ongoing geological processes in the development of landforms, or significant geomorphic or physiographic features; be outstanding examples representing significant ongoing ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, freshwater, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals; contain the most important and significant natural habitats for in-

situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of Outstanding Universal Value from the point of view of science or conservation (Operational Guidelines, 2015: 16–17). Protection and management systems should be in place to ensure that OUV is maintained and the Heritage is passed to future generations.

The Advisory Bodies to the World Heritage Committee are ICCROM (the International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property), ICOMOS (the International Council on Monuments and Sites) and IUCN (the International Union for Conservation of Nature).

In order to facilitate the nomination process for properties considered to be of universal value, the definition of World Heritage categorises heritage as cultural, natural and mixed sites, where each category is to be handled in a specific way. Other specific types of heritage include cultural landscapes, a category not defined until 1992, that acknowledges the need to recognise and protect the “combined works of man and nature” (Operational Guidelines, 2015: 11). Before properties can be proposed for inscription as a World Heritage Site, they must be on the tentative lists of the States Parties. The properties must be of Outstanding Universal Value (OUV) which means “cultural and/or natural significance which is so exceptional as to transcend national boundaries and to be of common importance for present and future generations of all humanity” (Operational Guidelines, 2015: 11). There are ten criteria for the assessment of OUV: criteria cover cultural heritage, while criteria relate to natural heritage. Properties nominated under criteria must meet the condition of authenticity, i.e. originality in form and design, materials, use and function, etc. Both cultural and natural properties must satisfy the condition of integrity, i.e. wholeness, intactness.

SPOMENIKI SLOVENIJE, VKLJUČENI NA UNESCOV SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE

PROPERTIES IN SLOVENIA INSCRIBED ON THE UNESCO WORLD HERITAGE LIST

Sloveniji je uspelo na UNESCOV seznam svetovne dediščine doslej uvrstiti Škocjanske jame, ki predstavljajo del svetovne naravne dediščine, kot del svetovne kulturne dediščine pa še tehniško dediščino pridobivanja živega srebra v Idriji in prazgodovinska kolišča na območju Ljubljanskega barja. Uvrstitev na prestižni seznam ne pomeni zgolj promocije znamenitosti, ampak tudi obvezo, da bo Slovenija to dediščino ohranjala za dobrobit celotnega človeštva in nadaljevala z novimi vpisi na seznam UNESCA (Posvet, 2012).

The properties in Slovenia successfully inscribed on the UNESCO World Heritage List to date are the Škocjan Caves, as part of the world natural heritage, and the technical heritage of mercury production in Idrija and prehistoric pile-dwellings in the Ljubljansko Barje wetland area as part of the world cultural heritage. Inscription on this prestigious list does not only mean the promotion of the properties concerned, but also an obligation for Slovenia to conserve them for the good of all humanity and to continue with new inscriptions on the UNESCO list (Conference, 2012).

Škocjanske jame Škocjan Caves

Naravni biser slovenskega kraškega podzemlja je na UNESCOVEM seznamu že od leta 1986 (Škocjanske jame). Večkilometrski sistem vodnih jam, ki jih je v milijonih let oblikovala reka Reka, obsega osupljive velike dvorane, med katerimi je tudi ena izmed največjih v Evropi. Martelova dvorana je visoka 146 metrov, široka 120 metrov in dolga 300 metrov. Izjemni so tudi naravni mostovi in naravna okna in različne kapniške oblike. Škocjanske jame so tudi izjemna arheološka lokacija in prostor, kjer se je razvila kraška krajina s suhozidi, gradnjo kamnitih hiš in strnjenih naselij. Za turistične ogledje je še vedno odprt le manjši del jam, v letu 2011 pa so vnovič odprli del, ki je bil na voljo za ogledje vse do leta 1965, ko je pot za obiskovalce uničila velika poplava (Škocjanske jame, 2016).

This natural jewel of Slovenia's karst underworld has been on the UNESCO list since 1986 (Škocjan Caves). A several-kilometre-long system of flooded caves formed over the course of millions of years by the river Reka, it includes chambers of astonishing size, including one of the largest cave chambers in Europe. The Martel Hall is 146 metres high, 120 metres wide and 300 metres long. Other remarkable features include natural rock bridges and natural windows and a variety of cave formations or speleothems. The Škocjan Caves are also an important archaeological site and an area where a typical karst landscape has developed, with drystone walls, stone houses and huddled settlements. Only a small section of the caves is still open to tourists, although 2011 saw the reopening of a section that had been open to visitors until 1965, when the path used by visitors was destroyed by a major flood (Škocjan Caves, 2016).

Škocjan in Velika dolina (foto: Borut Lozej, arhiv Parka Škocjanske jame)
Škocjan and the Velika Dolina (photo: Borut Lozej, Škocjan Caves Park archives)

Mahorčičeva jama, ponorni del Škocjanskih jam (foto: Borut Lozej, arhiv Parka Škocjanske jame)
Mahorčič Cave, the ponor section of the Škocjan Caves (photo: Borut Lozej, Škocjan Caves Park archives)

Kolišča na jezerih in barjih okoli Alp Prehistoric Pile-Dwellings around the Alps

Kolišči na območju Ljubljanskega barja sta del znamenitosti, ki obsega 111 kolišč v šestih državah na območju Alp (Švica, Avstrija, Italija, Nemčija, Slovenija, Francija), zgrajenih med letoma 5000 in 500 pred našim štetjem in vpisanih na seznam UNESCO leta 2011. Zanje je značilno, da se je les, iz katerega so bila ta prebivališča, ohranil v izjemno dobrem stanju. Ostanki prebivališč, zgrajenih na kolih na robu Ljubljanskega barja – to je bilo v navedenem obdobju še jezero –, so sicer danes vidni predvsem v slovenskih muzejih (Narodni muzej Slovenije, Mestni muzej v Ljubljani) in globoko pod zemljo (Barje 2011). Na Ljubljanskem barju je arheologom poleg različnih koliščarskih orodij in celo ohranjenih oblačil uspelo najti tudi doslej najstarejše leseno kolo z leseno osjo na svetu, ki je staro približno 5150 let ali celo nekaj več, kar ga uvršča med najstarejše lesene najdbe te vrste v Evropi in na svetu (Barje kolo, 2011).

Pile-dwellings in the Ljubljansko Barje wetland are part of a serial property consisting of 111 pile-dwellings in six countries in the Alpine area (Switzerland, Austria, Italy, Germany, Slovenia, France), built between 5000 and 500 BC and inscribed on the UNESCO list in 2011. They are characterised by the fact that the wood from which these dwellings were built has survived in remarkably good condition. The remains of pile-dwellings on the edge of the Ljubljansko Barje – which was still a lake at the time – can today mainly be found in museums in Slovenia (National Museum of Slovenia, City Museum in Ljubljana) and deep below the ground (Barje, 2011). Archaeologists working in the Ljubljansko Barje have found, as well as a variety of tools used by the pile-dwellers and even surviving articles of clothing, the world's oldest wooden wheel with a wooden axle – approximately 5,150 years old or even slightly older, which classes it among the oldest wooden finds of this type in Europe and indeed the world (Barje Wheel, 2011).

Ljubljansko barje (foto: Arne Hodalič, arhiv Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo)
Ljubljansko Barje wetland (photo: Arne Hodalič, ZVKDS archives, Centre for Preventive Archaeology)

Ljubljansko barje (foto: Arne Hodalič, arhiv Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo)
Ljubljansko Barje wetland (photo: Arne Hodalič, ZVKDS archives, Centre for Preventive Archaeology)

Dediščina živega srebra Idrija Heritage of Mercury, Idrija

Nekdanji rudnik živega srebra v Idriji se je na UNESCOV seznam uvrstil leta 2012 skupaj z rudnikom Almadén v osrednji Španiji. V Idriji so živo srebro kopali od leta 1490 do sredine devetdesetih let prejšnjega stoletja. V Antonijevem rovu, starem vhodu nekdanj drugega največjega rudnika živega srebra na svetu, je zdaj na voljo slikovit prikaz dela in življenja številnih generacij idrijskih rudarjev in njihovih družin (Idrija, 2012)

Španski spomeniki so med drugim povezani s špansko rudarsko zgodovino in vključujejo grad Retamar, verske stavbe in tradicionalna prebivališča. V Idriji najdemo skladišča živega srebra, infrastrukturo, prebivališča rudarjev in rudniško gledališče. Oba spomenika pričata o medcelinski trgovini z živim srebrom, ki je skozi stoletja pomenila veliko pomembnih izmenjav med Evropo in Ameriko. Sta največja rudnika živega srebra na svetu, ki sta šele pred kratkim prenehala delovati (Idrija 2016).

The former mercury mine in Idrija was inscribed on the UNESCO World Heritage List in 2012 together with the Almadén mine in central Spain. Mercury was mined in Idrija from 1490 to the mid-1990s. Anthony's Shaft, the old entrance to what was once the second-largest mercury mine in the world today contains an attractive display showing the life and work of numerous generations of Idrija miners and their families (Idrija, 2012).

The Spanish property includes buildings relating to its mining history, including Retamar Castle, religious buildings and traditional dwellings. The site in Idrija notably features mercury stores and infrastructure, as well as miners' living quarters, and a miners' theatre. The sites bear testimony to the intercontinental trade in mercury which generated important exchanges between Europe and America over the centuries. Together they represent the two largest mercury mines in the world, operational until recent times (Idrija 2016).

Idrija, vhodna stavba v rudnik (foto: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Idrija, main mine building (photo: Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Idrija, Antonijev rov (foto: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Idrija, Anthony's Shaft (photo: Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

POSKUSNI SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE

TENTATIVE LISTS

Poskusni sezname so kot kazalnik prihodnjih nominacij uporabno in pomembno orodje za države pogodbenice, Odbor za svetovno dediščino, sekretariat in svetovalna telesa. Pripravljeni morajo biti selektivno in na podlagi dokazov, da imajo spomeniki potencialno izjemen univerzalni pomen. Pogodbenice se spodbujajo, da upoštevajo analize seznamov svetovne dediščine in poskusnih seznamov, ki jih organizaciji ICOMOS in IUCN pripravita na prošnjo odbora, da bi poiskali vrzeli na seznamu svetovne dediščine. S pomočjo analiz lahko pogodbenice primerjajo teme, regije, geokulturne skupine in biogeografske pokrajine za prihodnje spomenike svetovne dediščine. Prav tako se pogodbenice spodbujajo, naj se po potrebi med pripravo svojih poskusnih seznamov čim bolj zgodaj posvetujejo s svetovalnimi telesi in se oprejo na specifične tematske študije, ki jih razvijajo svetovalna telesa (glej 147. odstavek). Te študije temeljijo na pregledu poskusnih seznamov, ki jih predložijo pogodbenice, poročilih sestankov glede usklajevanja poskusnih seznamov in drugih tehničnih študij svetovalnih teles, kvalificiranih organizacij in posameznikov. Seznam študij je že sestavljen in je dostopen na naslovu <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>. Pogodbenice spodbujajo, naj svoje poskusne sezname uskladijo na regionalni in tematski ravni. Usklajevanje poskusnih seznamov je proces, pri katerem pogodbenice s pomočjo svetovalnih teles skupaj ocenijo svoje poskusne sezname ter tako pregledajo vrzeli in poiščejo skupne teme. Usklajevanje lahko izboljša poskusne sezname ter spodbudi nove nominacije pri pogodbenicah in sodelovanje med skupinami pogodbenic pri pripravi nominacij (Operativne smernice, 2015: 15–16).

Tentative Lists are a useful and important planning tool for States Parties, the World Heritage Committee, the Secretariat, and the Advisory Bodies, as they provide an indication of future nominations. Tentative Lists should be drawn selectively and on the basis of evidence that supports potential Outstanding Universal Value. States Parties are encouraged to consult the analyses of both the World Heritage List and Tentative Lists prepared at the request of the Committee by ICOMOS and IUCN to identify the gaps in the World Heritage List. These analyses could enable States Parties to compare themes, regions, geo-cultural groupings and biogeographic provinces for prospective World Heritage properties. States Parties are encouraged to seek as early as possible upstream advice from the Advisory Bodies during the development of their Tentative Lists as appropriate. In addition, States Parties are encouraged to consult the specific thematic studies carried out by the Advisory Bodies. These studies are informed by a review of the Tentative Lists submitted by States Parties and by reports of meetings on the harmonisation of Tentative Lists, as well as by other technical studies performed by the Advisory Bodies and qualified organisations and individuals. A list of those studies already completed is available at the following web address: <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>. States Parties are encouraged to harmonise their Tentative Lists at regional and thematic levels. Harmonisation of Tentative Lists is the process whereby States Parties, with the assistance of the Advisory Bodies, collectively assess their respective Tentative List to review gaps and identify common themes. The outcome of harmonisation can result in improved Tentative Lists, new nominations from States Parties and cooperation amongst groups of States Parties in the preparation of nominations (Operational Guidelines, 2015: 15–16).

SLOVENSKI SPOMENIKI IN SPOMENIŠKA OBMOČJA NA POSKUSNEM SEZNAMU SVETOVNE DEDIŠČINE

SLOVENIAN MONUMENTS AND SITES ON THE TENTATIVE LIST

Klasični kras Classical Karst

Slovenski kras je eno najbogatejših območij flore in favne ter biotske raznovrstnosti v Evropi. V regiji je nekaj značilnih arheoloških depozitov rastlinskih in živalskih vrst. Tam so bili prvič odkriti in znanstveno opisani troglobionti. Videz in izraba antropogenega okolja sta tesno povezana s kameninsko zgradbo kraške pokrajine in tudi s tradicionalno lokalno arhitekturo. Antropogeno okolje je prilagojeno izrabi apnenca kot osnovnega gradbenega materiala in pomanjkanju obdelovalnih površin. Najstarejše znane sledi prebivanja ljudi na klasičnem krasu so bile najdene v paleolitskih kraških jamah.

Jamski turizem se je na klasičnem krasu začel razvijati že v 17. stoletju. Vilenica velja za najstarejšo turistično jamo (od leta 1633), jamski turizem pa je svoj vzpon doživel v 19. stoletju z odkritjem Postojnske jame in Škocjanskih jam.

Klasični kras je izjemno pomemben v zgodovini raziskovanja krasa in preučevanja kraških pojavov. Pomembno vlogo je imel tudi pri razvoju krasoslovja in speleologije. Prvič je bil v zapisih omenjen že v antičnih časih, vendar se je pravo neprekinjeno znanstveno raziskovanje začelo ob koncu 16. stoletja. Inštitut za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Postojni je danes vodilna institucija na tem področju. Območja klasičnega krasa izjemnega univerzalnega pomena so Kras, Podgrajsko polje, Postojnski kras ter polja na klasičnem krasu s kraško dolino Rakov Škocjan (Klasični kras, 2016).

The karst region of Slovenia is among the richest areas in Europe in terms of flora and fauna and a global “hotspot” of biodiversity. The region contains some typical archaeological deposits of plant and animal species; this was also where the first troglobitic animal species were discovered and scientifically described. The appearance and use of the man-made environment is also closely linked to the rock composition of the karst landscape, as is the traditional local architecture. The man-made environment is adapted to the use of limestone as the basic building material, as well as to the shortage of arable land. The oldest known traces of human habitation of the Classical Karst come from the karst caves of the Palaeolithic.

Cave tourism began developing in the Classical Karst as early as in the 17th century. Vilenica is mentioned as the oldest show cave (since 1633), while cave tourism began developing more intensively in the 19th century when Postojna Cave and the Škocjan Caves were discovered.

The Classical Karst is extremely important in the history of karst research and the study of karst phenomena and has played a prominent role in the development of karstology and speleology. The first records date back to antiquity, while continuous and true scientific research began at the end of the 16th century. Today the Karst Research Institute of the Research Centre of the Slovenian Academy of Arts and Sciences, based in Postojna, is a leading institution in this field. The areas of the Classical Karst with outstanding universal value are: the Karst (*Kras*), the Podgrad karst valley (*Podgrajsko podolje*), the Postojna Karst (*Postojnski kras*) and the poljes of the Classical Karst, with the Rakov Škocjan valley (*Kraška polja z Rakovim Škocjanom*) (Classical Karst, 2016).

Naravni most v Rakovem Škocjanu (foto: Valentin Schein, arhiv Parka Škocjanske jame)
Natural bridge in the Rakov Škocjan valley (photo: Valentin Schein, Škocjan Caves Park archives)

Cerkniško jezero, največje kraško polje v Sloveniji – Cerkniško jezero je del Notranjskega regijskega parka (foto: Valentin Schein, arhiv Parka Škocjanske jame)
Lake Cerknica, the largest karst polje in Slovenia – Lake Cerknica is part of the Notranjska Regional Park (photo: Valentin Schein, Škocjan Caves Park archives)

**Razširitev skupne svetovne dediščine prvinskih
bukovih gozdov Karpatov (Slovaška, Ukrajina)
in starodavnih bukovih gozdov Nemčije
Extension to the Joint World Heritage Property
“Primeval Beech Forests of the Carpathians (Slovakia,
Ukraine) and the Ancient Beech Forests of Germany”**

Prihodnja nominacija, ki je predmet tega vpisa na poskusni seznam, pomeni razširitev Unescove svetovne dediščine „Prvinski bukovni gozdovi Karpatov in starodavni bukovni gozdovi Nemčije“. To območje je odbor za svetovno dediščino prvič vpisal leta 2007 kot „Prvinske bukove gozdove Karpatov“ (Slovaška in Ukrajina) in ga leta 2011 s sestavnim delom „Starodavni bukovni gozdovi Nemčije“ (Nemčija) razširil na današnje serijsko transnacionalno območje. Prihodnja nominacija (ime bo določeno v poznejši fazi postopka) je serijska in transnacionalna ter vključuje 33 sestavnih delov v 12 državah pogodbenicah. Sestavni deli so izjemen primer nedotaknjenih raznovrstnih gozdov zmerne pasu in procesa širitve teh gozdov po ledeni dobi ter kažejo najpopolnejše in najobširnejše ekološke vzorce in procese čistih in mešanih bukovih sestojev v različnih okoljskih razmerah. Vsebujejo neprecenljiv genski fond bukve in številnih vrst, ki so povezane s temi gozdnimi habitati in od njih odvisne.

Predlagano območje pragozda Krokara leži na severnem delu Dinarskega gorstva, jugovzhodnem delu kraške planote Borovška gora blizu Kočevja na jugu Slovenije. Pragozd Krokara je del območja Kočevskega, na katerem gozd pokriva več kot 75 % površin. Na tem območju so značilni dinarski jelovo-bukovi gozdovi in bukovni gozdovi, ki skupaj pokrivajo kar 65 % gozdne površine. Predvideva se, da je bilo območje ledenodobno zatočišče bukve, pomembno za ponovno razširitev bukve v Evropi.

Gozdni rezervat Snežnik Ždrocle meri 794 ha in je največji v Sloveniji. Leži v osrčju velike kraške planote, ki je povsem prekrita z gozdovi. Gozdno območje Javorniki-Snežnik presega 40.000 ha. Na jugu je povezano z gozdnim območjem Kočevske in tudi z gozdovi Gorskega kotarja v Republiki Hrvaški. Območje poleg tega spada v

omrežje Natura 2000. Vsi bukovni gozdovi v gozdnem rezervatu so del večjega območja habitatnega tipa ilirski bukovni gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion). (Internet 6)

The future nomination, which is subject of this Tentative List entry, represents an extension to the World Heritage property “Primeval Beech Forests of the Carpathians and the Ancient Beech Forests of Germany”. This property was inscribed by the World Heritage Committee first in 2007 as “Primeval Beech Forests of the Carpathians” (Slovakia and Ukraine) and extended in 2011 by the component parts “Ancient Beech Forests of Germany” (Germany) to the present serial transnational site. The future nomination (its name will be decided at a later stage of the process) is of serial, transnational character and consists of components 33 components parts in 12 State Parties. The component parts represent an outstanding example of undisturbed, complex temperate forests, its postglacial expansion process and exhibit the most complete and comprehensive ecological patterns and processes of pure and mixed stands of European Beech across a variety of environmental conditions. They contain an invaluable genetic reservoir of Beech and many species associated and dependent on these forest habitats. The proposed area, the Krokara Virgin Forest, is located in the northern Dinaric Alps, at the south-eastern end of the high karst plateau of Borovška Gora, near the town of Kočevje in southern Slovenia. The Krokara Virgin Forest is part of the broader Kočevsko region, where the percentage of forest cover is higher than 75%. Fir-beech and beech forests are typical of this forested area, making up more than 65% of all forest. It is assumed that this area was an important glacial refuge, from where beech spread across Europe.

Forest Reserve Snežnik-Ždrocle is the largest forest reserve in Slovenia, comprising 794 ha. It lies in the heart of large karst plateau, which is entirely covered by forests. The forested area of Javorniki-Snežnik is larger than 40,000 ha. Towards south it is connected to Kočevska's forested area, and it is also connected with the forests of Gorski Kotar in the Republic of Croatia. The area is also part of the Natura 2000 network. All the Beech forests in the forest reserve are part of the broader zone of habitat type Illyrian *Fagus sylvatica* forests (Aremonio-Fagion). (Internet 6)

Bukovi gozdovi v Sloveniji (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Beech forest in Slovenia (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Partizanska bolnišnica Franja Franja Partisan Hospital

V skriti soteski Pasice v Dolenjih Novakih pri Cerknem je med drugo svetovno vojno delovala skrita in tajna partizanska bolnišnica Franja. Težko prehodna soteska, ki vodi do bolnišnice, je nudila varno zavetje pred okupatorjem. Bila je ena najboljše opremljenih partizanskih bolnišnic z operacijsko sobo, rentgenom, invalidskim domom za ranjene in bolne in celo majhno hidroelektrarno. Približno 1000 ranjenih vojakov različnih narodnosti se je zdravilo v Franji in njenih pomožnih oddelkih. Poleg slovenskih vojakov in vojakov drugih jugoslovanskih narodov so bili med njimi tudi francoski, italijanski, ruski, poljski, ameriški in avstrijski vojaki. Med ranjenci je bil tudi ujeti nemški vojak, ki je po ozdravitvi ostal v bolnišnici kot član osebja vse do konca vojne (Franja, 2016). Bolnišnica Franja je simbol izjemne solidarnosti in sprave s preteklostjo.

Leta 2007 je bolnišnico prizadela huda povodenj, ki je povsem uničila barake (razen dveh objektov) ter večino opreme. Na podlagi natančne dokumentacije je bila bolnišnica v naslednjih letih popolnoma rekonstruirana.

During the Second World War the hidden Pasice gorge in Dolenji Novaki near Cerkno was the location of the clandestine Franja Partisan Hospital. The inaccessible gorge leading to the hospital provided a safe refuge from the occupying forces. In the years that followed the hospital was completely reconstructed with the help of accurate documentation. The hospital was among the best equipped clandestine partisan hospitals, with an operating theatre, an X-ray room, wards for the wounded and sick, and its own small hydroelectric power plant. Some 1,000 wounded soldiers of various nationalities were treated in Franja and its dislocated units. As well as Slovenes and soldiers from the other Yugoslav nations, these included French, Italians, Russian, Poles, Americans and an Austrian. One of the patients, a captured German soldier, joined the hospital staff after his recovery and remained there until the end of the war (Franja, 2016). The Franja Hospital symbolises a tremendous act of humanity and reconciliation with the past.

In 2007 the hospital was hit by a serious flood which completely destroyed the huts (with the exception of two structures) and the majority of the hospital equipment.

Partizanska bolnišnica Franja (foto: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Franja Partisan Hospital (photo: Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Brezčasna humanistična arhitektura Jožeta Plečnika v Ljubljani in Pragi The Timeless, Humanistic Architecture of Jože Plečnik in Ljubljana and Prague

Jože Plečnik je bil s svojim edinstvenim pogledom na vlogo arhitekta pionir brezčasne arhitekture. Njegov pristop ni zadeval le morfologije arhitekturnega jezika, zavedno povezanega s klasičnimi oblikami, temveč se je bolj vrtel okoli tega, kar bi lahko poimenovali duhovni temelj arhitekture. Njegov pristop je vedno vključeval dva vidika: navdih, ki ga je črpal iz klasične arhitekture, in duhovno razsežnost, ki jo je poskušal vplesti v svoja dela. Lahko bi rekli, da je Plečnik ustvaril svoj arhitekturni slog na podlagi klasicizma, ki ga je hkrati tudi »moderniziral«. Bil je klasicist 20. stoletja in ne epigon zgodnejših slogov. In prav tu se resnično skriva njegova univerzalna vrednost. V Pragi in Ljubljani je delal z obstoječo urbano strukturo in jo obogatil, tako da je še okrepil njene prednosti. Pri tem je na novo interpretiral svetovno arhitekturno dediščino in ustvaril edinstveno arhitekturo. V domači Ljubljani je štiri desetletja razvijal celovit projekt urbanega načrtovanja, v sklopu katerega je zasnoval trge, mostove, javne prostore, stavbe, spomenike in cerkve, hkrati pa razkril še neizkoriščene možnosti mesta. Reka je postala glavni urbani motiv, ki prek mreže arhitekturnih elementov med seboj povezuje različne stavbe in urbane prostore. V desetletjih arhitekturnih posegov je Plečnik s svojo vizijo mesto spremenil v smiselno celoto. Zaradi njegove zapuščine Ljubljani še danes pravimo »Plečnikova Ljubljana« (Plečnik, 2016).

With his unique views on the role of the architect, Plečnik was a pioneer of timeless architecture. His approach, however, did not only concern the morphology of architectural language, consciously linked to classical forms, but was more about what we might call the spiritual foundation of architecture. Two aspects are always present in his approach: the inspiration he found in the works of classical architecture, and the spiritual dimension he tried to incorporate in his own works. We could say that Plečnik created his own architectural

style, based on classicism but at that same time “modernising” it. He was a classicist of the 20th century, not an epigone of earlier styles. It is here, in particular, that his outstanding universal value lies. In both Prague and Ljubljana the architect worked with the already existing urban fabric, enhancing it in a way that only reinforced its qualities. This process included a reinterpretation of world architectural heritage and resulted in unique architecture. In his native Ljubljana, where he spent four decades working on an integrated urban planning project, he designed squares, bridges, public spaces, buildings, monuments and churches, and in doing so revealed the city’s untapped potential. The river became a key urban leitmotif, interconnecting different buildings and urban spaces via a network of architectural elements. Over the course of his decades-spanning interventions, Plečnik’s vision transformed the city into a coherent whole. This legacy means that even today Ljubljana continues to be referred to as “Plečnik’s Ljubljana” (Plečnik, 2016).

Jože Plečnik, obrežje Ljubljanice (foto: Gojko Zupan, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)

Jože Plečnik, banks of the Ljubljanica river (photo: Gojko Zupan, Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Jože Plečnik, Tromostovje, Ljubljana (foto: Damjan Prelovšek, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Jože Plečnik, Triple Bridge, Ljubljana (photo: Damjan Prelovšek, Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Jože Plečnik, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana (foto: Damjan Prelovšek, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Jože Plečnik, National and University Library, Ljubljana (photo: Damjan Prelovšek, Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Jože Plečnik, Vzajemna zavarovalnica, Ljubljana (foto: Mateja Gale, www.nuit.si)
Jože Plečnik, Mutual Insurance Company, Ljubljana (photo: Mateja Gale, www.nuit.si)

Jože Plečnik, Centralno pokopališče Žale, Ljubljana (foto: Mateja Gale, www.nuit.si)
Jože Plečnik, Žale Central Cemetery, Ljubljana (photo: Mateja Gale, www.nuit.si)

Pot miru od Alp do Jadranskega morja – dediščina prve svetovne vojne The Walk of Peace from the Alps to the Adriatic – Heritage of the First World War

Gorato ozemlje, ki se razteza od jugovzhodnega roba Julijskih Alp pa vse do Tržaškega zaliva, je bilo tisočletja stično območje med vzhodom in zahodom. Za zaščito rimskega cesarstva je bil vzpostavljen specifičen obrambni sistem *Claustra Alpium Iuliarum*, območje je predstavljalo zahodno mejo Napoleonovih Ilirskih provinc, v času prve svetovne vojne je bilo najpomembnejše bojišče, kjer je potekal 90 km dolg južni krak fronte, ki se je imenoval soška fronta. Začel se je v Julijskih Alpah, prečkal Banjško planoto, nato je tekkel ob vznožju planote Kras do Jadranskega morja ob ustju reke Timav. Avstro-ogrske vojaške enote so bile sestavljene iz vojakov različnih narodnosti (Avstrijci, Madžari, Čehi, Moravci, Slovaki, Poljaki, Ukrajinci, Rusini, Slovenci, Hrvatje, Bošnjaki, Srbi, Romuni, Nemci, Turki itd.) in pripadnikov različnih religij (rimskokatoliške, grške pravoslavne, protestantske, pravoslavne, muslimanske, judovske itd.). Od junija 1915 do konca oktobra 1917 je bila soška fronta prizorišče 12 ofenziv. Do danes se je ohranila bogata snovna dediščina vzdolž nekdanje frontne linije: utrdbe, strelski jarki, opazovališča, transportne linije, barake, naravne in umetne jame, vojaška pokopališča, kostnice, kapele, spomeniki in spominska obeležja. Pot miru izpričuje enkratno zgodovinsko in funkcionalno integriteto človekovega ustvarjalnega duha v težavnih vojnih časih in na ta način posreduje vrednote svobode in medsebojnega spoštovanja za vse prihodnje generacije, obenem pa odraža sodobno, ponovno odkrito transnacionalno tradicijo obmejnih regij (Pot miru, 2016: 6).

The mountainous territory extending from the south-eastern edge of the Julian Alps all the way to the Gulf of Trieste has for millennia been an area of contact between East and West. A system of fortifications known as the *Claustra Alpium Iuliarum* was established to protect the Roman Empire. Later it represented the western border of Napoleon's Illyrian Provinces, while during the First World War it was an important battlefield, consisting of the 90-kilometre southern leg of the front known as the Isonzo (or Soča)

Front. It began in the Julian Alps, crossed the Banjšice plateau and then ran along the foot of the Karst plateau to the Adriatic Sea at the mouth of the river Timavo. The Austro-Hungarian military forces consisted of soldiers of various nationalities (Austrians, Hungarians, Bohemians, Moravians, Slovaks, Poles, Ukrainians, Ruthenians, Slovenes, Croats, Bosniaks, Serbs, Romanians, Germans, Turks, etc.) and different religions (Roman Catholic, Greek Orthodox, Protestant, Orthodox, Muslim, Jewish, etc.). Between June 1915 and the end of October 1917 the Isonzo Front was the scene of 12 offensives. The rich material heritage along the front line has survived to the present day: fortifications, trenches, observation points, transport lines, huts, caves and bunkers, military cemeteries, charnel houses, chapels, memorials and commemorative plaques. The Walk of Peace provides evidence of the unique historical and functional integrity of the human creative spirit during the difficult war years and in this way communicates the values of freedom and mutual respect to all future generations, while at the same time reflecting the modern, rediscovered transnational tradition of these border regions (Walk of Peace, 2016: 6).

Muzej na prostem, Kolovrat (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Open-Air Museum, Kolovrat (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Kostnica s cerkvijo sv. Antona nad Kobaridom (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Chancel house with St Anthony's Church above Kobarid (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Trenta (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Trenta (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Avstro-ogrsko pokopališče pri Bovcu (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Austro-Hungarian cemetery near Bovec (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

**SLOVENSKI KULTURNI SPOMENIKI
IN SPOMENIŠKA OBMOČJA PRED
VPISOM NA POSKUSNI SEZNAM
SVETOVNE DEDIŠČINE**

**SLOVENIAN CULTURAL MONUMENTS
AND SITES AWAITING INSCRIPTION
ON THE TENTATIVE LIST**

**Sečoveljske soline
Sečovlje Saltworks**

Sečoveljske soline so delo človeških rok in imajo tisočletno tradicijo. Izmed številnih solin v severnem Jadranu so se edino v Strunjanu in Sečovljah ohranile v svojem izvornem, razsežnem obsegu in s tradicionalnim ročnim načinom proizvodnje. Predstavljajo izjemen primer dediščine, vpete v sodobno življenje. So integralna celota in niso le krajinski spomenik, ampak tudi arhitekturni, zgodovinski, gospodarski, tehnični, etnološki ali estetski. Soline so neposredno povezane s srednjeveškim mestom Piran, kjer so vsako leto na praznik sv. Jurija (23. aprila) začeli solinarsko sezono z množičnim odhodom družin v soline. Pridobivanje soli sega v leto 1258, mogoče pa lahko začetke iščemo že v antiki. Tradicionalno pridobivanje je konec 14. stoletja dobilo nov zagon s pomočjo uvedbe vzgoje površinske skorje iz mikroorganizmov alg, sadre in solinskega blata, imenovanega petola, s čimer so omogočili pridobivanje čiste in od tedaj za Piran značilne bele soli. Postopek pobiranja soli na petoli se je uveljavil izključno v prostoru med Trstom in Pagom in je, svetovno gledano, ohranjen samo še na Sečoveljskih in Strunjanskih solinah.

Sečoveljske soline, solinarske hiše (foto: Arhiv Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Piran)
Sečovlje saltworks, saltworkers' houses (photo: ZVKDS Archives, Piran Regional Unit)

The Sečovlje saltworks are a human creation with a thousand-year tradition. Of the numerous saltworks in the northern Adriatic, the only ones that still survive on their original scale and with the traditional method of salt production are those in Strunjan and Sečovlje. They represent a remarkable example of heritage incorporated into modern life. They are an integrated whole, not simply a landscape, architectural, historical, economic, technical, ethnological or aesthetic monument. The saltworks are directly connected to the medieval town of Piran, where every 23 April (St George's Day) the saltmaking season began when local families set off en masse for the saltworks. Salt production dates back to 1258, although its origins may be sought in antiquity. In the late fourteenth century, traditional salt production was given a new impetus when salt makers began cultivating an upper crust called "petola" consisting of algal microorganisms, gypsum and mud from the salt evaporation ponds. This enabled them to produce the pure, white salt for which Piran has been traditionally known since that time. The technique of harvesting salt "on the petola" developed exclusively in the area between Trieste and the island of Pag, and the saltworks of Sečovlje and Strunjan are the only places in the world where this technique is still in use.

Sečovljske soline, solinarske hiše (foto: STIP fototeka, Nea Culpa)
Sečovlje saltworks, saltworkers' houses (photo: STIP fototeka, Nea Culpa)

Sečovljske soline, vetrna črpalka (foto: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Sečovlje saltworks, wind-driven pump (photo: Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Sečovljske soline, letalski posnetek (foto: Arhiv Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Piran)
Sečovlje saltworks, aerial photograph (photo: ZVKDS Archives, Piran Regional Unit)

Poznorimski obrambni in zaporni vojaški sistem Claustra Alpium Iuliarum Late Roman Fortification System Claustra Alpium Iuliarum

Fortifikacijski sistem predstavljajo utrdbe, stolpi, zidovi, povezani z naravnimi neprelozljivimi preprekami. Nastanek sistema Claustra Alpium Iuliarum lahko umeščamo v čas cesarja Dioklecijana, v obdobje utrjevanja rimskega imperija. Vojaški strategji so morda želeli zaščititi strateško pomemben vhod v antično Italijo, tako imenovana ilirsko-italska vrata – območje med Reko na Hrvaškem na jugu in Alpami na severu. Obrambni sistem pa je bil verjetno uporabljen le v notranjih državljanskih vojnah v 4. stoletju in ne toliko pri vpadu sosednjih ljudstev v 3. stoletju. S Teodozijevo razdelitvijo imperija je obrambni sistem, kot kaže, izgubil svoj namen. Zagotovo pa je obrambni sistem nastal kot del strategije rimske države, ki se je skušala še zadnjič izkazati kot svetovna velesila in s tem krojiti zgodovino tedanjega sveta (Claustra). Ob njem ali v njegovi neposredni bližini so se odvijale zgodovinske bitke: zgodnejše utrdbe so bile morda uporabne leta 169 n. št., ko so Markomani poskušali prodreti v Italijo, ob vdoru Alemanov leta 271 n. št. pa se niso izkazale. Leta 351 n. št. je Konstancij II. na svojem pohodu proti uzurpatorju Magneciju zavzel Ad Pirum. Kar je še pomembneje, bitka pri Frigidu se je leta 394 n. št. zgodila med Castro in Ad Pirumom. V njej je vzhodnorimski cesar Teodozij I. premagal zahodnega proticesarja Evgenija in z zmago zagotovil krščanski veri položaj glavne vere v cesarstvu. Potek obrambne zapore, imenovane Claustra Alpium Iuliarum, iz rimskega časa dodatno zaznamuje utrjena Rupnikova vojaška linija, ki je nastala pred drugo svetovno vojno in skupaj s Claustro predstavlja edinstven vojaški obrambni sistem na svetu iz dveh popolnoma različnih obdobj (Claustra, 2016).

The fortification system consists of forts, towers and walls connected by impassable natural barriers. The origin of the Claustra Alpium Iuliarum dates from the reign of the Emperor Diocletian, the period of consolidation of the Roman Empire. Military strategists may have wished to protect the strategically important passage into ancient Italy, the so-called Illyrian-Italic Gate – consisting of the area between

Rijeka (Croatia) in the south and the Alps in the North. The fortification system is believed to have mainly been used in the civil wars of the fourth century, rather than during the incursions by neighbouring tribes in the third century. The fortification system appears to have lost its purpose with Theodosius' division of the Empire. There is no doubt, however, that it was created as part of the strategy of a Roman state that was attempting one last time to set itself as a global superpower and in this way shape the history of the contemporary world (Claustra). Numerous historic battles took place along or in the direct vicinity of the Claustra Alpium Iuliarum: earlier fortifications may have been useful in AD 169 when the Marcomanni attempted to enter Italy, but they proved inadequate when the Alemanni invaded in AD 271. In AD 351 Constantius II took Ad Pirum during his campaign against the usurper Magnentius. Most importantly, the Battle of the Frigidus took place between Castra and Ad Pirum in AD 394. In this battle, the Eastern Emperor Theodosius I prevailed over his Western rival Eugenius and, by his victory, secured Christianity's position as the main religion of the empire. The line of the Roman-era Claustra Alpium Iuliarum is additionally characterised by the fortified Rupnik Line created before the Second World War, which together with the Claustra represents a system of military defences unique in the world in that it dates from two entirely different periods (Claustra, 2016).

Poznorimski obrambni in zaporni vojaški sistem Claustra Alpium Iuliarum, Hrušica (foto: Arhiv Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije)
The late Roman fortification system Claustra Alpium Iuliarum, Hrušica (photo: ZVKDS archives)

Poznorimski obrambni in zaporni vojaški sistem Claustra Alpium Iuliarum, pogled na Hrušico od
vzhoda, 1989 (foto: Jože Hanc, @Narodni muzej Slovenije).
The late Roman fortification system Claustra Alpium Iuliarum, view of Hrušica from the east, 1989
(photo: Jože Hanc, @National Museum of Slovenia)

Lipica, zibelka lipicancev Lipica, the Cradle of the Lippizaner Horse

Osrednja znamenitost Lipice je kobilarna, kjer poteka vzreja svetovno znanih konjev lipicancev. Kobilarno je ustanovil avstrijski nadvojvoda Karel leta 1580. Uredili so več obsežnih hlevov in vzdrževali značilne kraške pašnike in travnike z nekaj hrastovimi gaji.

Kobilarna Lipica lahko svoj izjemni univerzalni pomen pripisuje naslednjim dejstvom: je originalna kobilarna lipicancev, ene najstarejših pasem konj; prav tako je najstarejša evropska kobilarna za vzrejo ene same pasme konj; območje kobilarne je edina mikrolokacija, ki zagotavlja optimalne pogoje za vzrejo lipicancev (Lipica 2016). Tradicija vzreje belih konj že več kot 400 let živi sredi edinstvene kraške pokrajine ter predstavlja enega najlepših naravnih in kulturnih spomenikov Slovenije (Lipica Heritage).

The principle attraction in Lipica is the stud farm, where the world-famous Lipizzaner horses are bred. The stud farm was established by the Austrian Archduke Charles in 1580. Extensive stables were built and the typical karst pastures and meadows were maintained, along with a number of oak groves.

The outstanding universal value of the Lipica Stud Farm is based on the following facts: it is the original stud farm of one of the world's oldest horse breeds, the Lipizzaner; it is the oldest European stud farm breeding a single breed of horse; its area is the only micro-location ensuring optimum conditions for the breeding of Lipizzaners (Lipica, 2016). Dating back more than 400 years, the tradition of breeding these white horses has been preserved to the present day in the centre of the unique Karst landscape and represents a unique heritage and one of Slovenia's most outstanding natural and cultural properties (Lipica, 2016).

Lipica, zibelka lipicancev (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Lipica, the cradle of the Lipizzaner horse (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Lipica, zibelka lipicancev (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Lipica, the cradle of the Lipizzaner horse (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Brda, podeželska krajina med rekama Sočo in Idrijo Brda/Collio, a Rural Landscape between the Soča/Isonzo and the Idrija/Judrio rivers

Pokrajina Brd, ujeta med Sočo in Idrijo na meji med Slovenijo in Italijo, je pomemben primer mediteranske kmetijske krajine med Alpami in Jadranskim morjem, ki je po stoletjih sprememb v morfologiji hribovitega terena in s pomočjo specifičnih orogenetskih, vremenskih in rastlinskih pogojev postala rodovitna in dobro prilagojena za bivanje človeka. Ker je bila zaradi hribovitosti terena mehanizacija otežena, so se z urejanjem vinogradov in sadovnjakov navadno ukvarjali le manjši pridelovalci. Tovrstni sistemi teras in cestnih omrežij so skupni različnim mediteranskim pokrajinam, vendar se Brda od drugih vinorodnih območij razlikujejo po tem, da se ponašajo tudi z dolgoletno sadjarsko tradicijo in različnimi vrstami sadja, s specifičnimi okusi pokrajine (znane češnje, slive, marelice, kakiji itd.). Razvoj Brd med 16. in 18. stoletjem je bil dokaz idealiziranega modela dobrega upravljanja, ki je ustvaril estetsko prijetno podobo. Značilna estetika krajine z ravnimi planjavami, iz katerih se dvigajo laporni hribovi z utrjenimi naselji (kot je Šmartno), je navdihnila različne umetnike, da so v svojih stvaritvah upodobili lepoto dobro upravljanih kmetijskih krajin. Vpis zajema kmečko in pastirsko krajino z inovativnimi sistemi za upravljanje zemljišč ter vasi, kmetije in obrežje Soče.

The landscape of the cross-border Brda/Collio hill region in Slovenia and Italy, between the Soča/Isonzo and Idrija/Judrio rivers, constitutes a significant example of Mediterranean agricultural landscape between the Alps and the Adriatic, which after centuries of transformations of the morphology of the hilly terrain, and thanks to the specific orogenic, climatic and vegetation conditions, has been made productive and well-adapted to human settlement. The slopes of the hills make mechanisation difficult. Managing the vineyards and orchards has consequently almost always been left in the hands of small growers. The system of terraces and the road network are common to many Mediterranean landscapes, but in contrast to many

other winegrowing areas, the Brda/Colli region is also a fruit garden or orchard with a long tradition and its own specific flavours (famous cherries, plums, apricots, persimmons, etc.). The development of the Brda/Collio region between the 16th and 18th centuries reflected an idealised model of good governance and created an aesthetically pleasing picture. The landscape's distinctive aesthetics – flat plains out of which rise marly hills with fortified settlements (such as Šmartno) on top, have inspired many artists. Their images have come to exemplify the beauty of well-managed agricultural landscapes. The inscription covers: an agrarian and pastoral landscape reflecting innovative land-management systems and villages, farmhouses and the banks of the river Soča/Isonzo.

Šmartno v Brdih (foto: STIP fototeka, Aleš Fevžar)
Šmartno v Brdih (photo: STIP fototeka, Aleš Fevžar)

Brda (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Brda/ *Collio* (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Brda (foto: Gojko Zupan, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Brda/ *Collio* (photo: Gojko Zupan, Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Brda (foto: STIP fototeka, Boris Pretnar)
Brda/ *Collio* (photo: STIP fototeka, Boris Pretnar)

Nesnovna dediščina Intangible heritage

Na koncu je treba opozoriti tudi na našo nesnovno dediščino, ki jo določa UNESCOVA Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine (Konvencija, 2003). Ta UNESCOV seznam nudi velike možnosti za mednarodno prepoznavanje slovenskih običajev, šeg, jezika, tradicionalne glasbe, tradicionalnih obrti ... Slovenija je že oddala več nominacij, ki jih obravnavajo v Parizu. Za vpis na UNESCOV seznam nesnovne dediščine je pripravljen običaj obhodi kurentov (*Door-to-door rounds of Kurenti*), že dve leti pa obravnavajo Škofjeloški pasijon. V pripravi je nominacija za izdelovanje čipk v Sloveniji. V okviru varstva naravnih vrednot UNESCO vključuje vsebine nežive narave (angl. earth sciences) in biotske raznovrstnosti (ki jih vključuje med vsebine naravoslovnih znanosti). Tako se za varstvo naravnih vrednot v okviru UNESCOVIH programov lahko uporabljajo Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine (Pariz, 1972), program Človek in biosfera (MAB), Svetovna mreža biosfernih rezervatov (World Network of Biosphere Reserves) in Svetovna mreža nacionalnih geoloških parkov (Global Network of National Geoparks). Posamezna območja v Sloveniji so že pridobila mednarodni pomen. S tem, da so nekatera od njih na seznam enakovredno vpisana z drugimi znamenitostmi in posebnimi območji vsega sveta, se še dodatno potrjuje njihov mednarodni pomen in dopolnjuje potreba po njihovem usklajenem in celostnem ohranjanju in varovanju. Status mednarodno pomembnih območij, predvsem za ohranjanje biotske raznovrstnosti kot tudi krajinske identitete, ima Park Škocjanske jame, na UNESCOV seznam svetovne dediščine pa so vpisani Triglavski narodni park, ki vključuje širše območje Julijskih Alp, Sečovlje soline ter Cerkniško jezero z okolico, ki vključuje Križno jamo in Rakov Škocjan (Strategija, 2007: 8).

We should end by drawing attention to Slovenia's intangible heritage, as defined by the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (Convention, 2003). This UNESCO list offers numerous possibilities for the international recognition of Slovene customs, traditions, language, traditional music, traditional crafts, etc. Slovenia has already submitted several nominations, which are currently being considered in Paris. The custom of *Obhodi kurentov* ("Door-to-door rounds of Kurenti") is ready for inscription on the UNESCO list of intangible cultural heritage, while the Škofja Loka Passion Play has now been under consideration for two years. A nomination is currently being prepared for the tradition of lacemaking in Slovenia. UNESCO's protection of valuable natural features encompasses elements of the earth sciences and biodiversity (as part of natural sciences). The protection of valuable natural features in the context of UNESCO programmes thus employs the following resources: the Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (Paris, 1972), the Man and Biosphere (MAB) programme, the World Network of Biosphere Reserves and the Global Network of National Geoparks. Individual sites in Slovenia have already had their international significance recognised. The fact that some of these sites have been inscribed alongside other properties and special areas around the world further confirms their international significance and their need for coordinated and integrated conservation and safeguarding. The status of sites of international significance, in particular for the conservation of biodiversity and landscape identity, is currently held by: Škocjan Caves Park: UNESCO World Heritage List, Triglav National Park, which includes the wider Julian Alps region, the Sečovlje saltworks, Lake Cerknica and the surrounding area, which includes the cave of Križna Jama and the Rakov Škocjan valley (Strategy, 2007: 8).

Idrijska čipka (foto: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Indok center)
Idrija lace (photo: Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, Indok Centre)

Kurenti na Ptuju
(foto: Andrej Jakobčič, Novo mesto, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kurenti_v_Ptjuju.jpg)
Kurenti in Ptuj
(photo: Andrej Jakobčič, Novo Mesto, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kurenti_v_Ptjuju.jpg)

INTERNET

INTERNET

- Barje, 2011: <http://whc.unesco.org/en/list/1363> (dostop 8. 8. 2016).
- Barje-kolo, 2011: <http://www.ljubljanskobarje.si/unesco-na-ljubljanskem-barju/najstarejse-kolo-z-osjo-na-svetu> (dostop 9. 8. 2016).
- Claustra: Claustra Alpium Iuliarum: https://en.wikipedia.org/wiki/Claustra_Alpium_Iuliarum (dostop 5. 8. 2016).
- Claustra, 2016: https://en.wikipedia.org/wiki/Claustra_Alpium_Iuliarum (dostop 8. 8. 2016).
- Franja, 2016: Partizanska bolnica Franja 2016: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/1433/> (dostop 1. 8. 2016).
- Franja, 2016: Partizanska bolnica Franja 2016, <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/1433/> (dostop 1. 8. 2016).
- Idrija, 2012: <http://whc.unesco.org/en/list/1313>. Idrija 2016: <http://www.muzej-idrija-cerkno.si/> (dostop 1. 8. 2016).
- Internet 1, Unesco: <http://whc.unesco.org/en/about/> (dostop 1. 8. 2016).
- Internet 2, Unesco, article 25: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/> (dostop 1. 8. 2016).
- Internet 3, Unesco: <http://whc.unesco.org/en/about/> (dostop 1. 8. 2016).
- Internet 4, Unesco: <http://whc.unesco.org/en/about/> (dostop 1. 8. 2016).
- Internet 5, Unesco: <http://whc.unesco.org/en/about/> (dostop 1. 8. 2016).
- Internet 6, Unesco: <http://whc.unesco.org/en/tentativelist/6016/> (dostop 1. 8. 2016).
- Konvencija, 2008: Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine (<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5016e> (dostop 10. 8. 2016)).
- Lipica, 2016: <http://www.slovenia.info/en/Cultural-and-Historical/Lipica>.

<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/6647/> (dostop 3. 8. 2016).

Operational Guidelines, 2015: <http://whc.unesco.org/en/guidelines/unesco>

Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2015: <http://www.whitr-ap.org/index.php?classid=1483&newsid=2109&t=show> (dostop 8. 8. 2016).

Plečnik, 2016: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5968/> (dostop 8. 8. 2016).

Pot miru, 2016: <http://www.potmiru.si/pdf/TL-submission-jan-2016.pdf> (dostop 3. 8. 2016).

Klasični Kras, 2016: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/6072/> (dostop 1. 8. 2016).

Strategija, 2007: Strategija za varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot v Republiki Sloveniji v skladu z mednarodnimi pravnimi instrumenti in aktivnostmi. Št: 62000-3/2007/3, 27. 12. 2007: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/cns/doc/0801032105388_152v1_10.rtf

Škocjanske jame: <http://whc.unesco.org/en/list/390> (dostop 1. 8. 2016).

Škocjanske jame, 2016: <http://www.park-skocjanske-jame.si> (dostop 1. 8. 2016).

Stečci, 2016: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5617/> Stečci Medieval Tombstones Graveyards (dostop 3. 8. 2016).

The World Heritage List, 2004: Filling the Gaps – an Action Plan for the Future, ICOMOS 2004: https://www.google.si/search?q=filling+the+gap+unesco&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gws_rd=cr&ei=vESoV-apAYX-Ulu5hvAP (dostop 8. 8. 2016).

Unesco 1972: Svetovna konvencija o varstvu kulturne in naravne dediščine, 1972: Unesco 1972: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/1972> (dostop 1. 8. 2016).

UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/> (dostop 1. 8. 2016).

UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/guidelines/> (dostop 1. 8. 2016).

UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=si> (dostop 1. 8. 2016).

Yu-Wen Su, Hui-Lin Lin, 2013, Analysis of international tourist arrivals worldwide: The role of world heritage site, Tourism management, journal homepage: <http://gtbreu.pnyhost.com/Teachers/SampleArticles/6c.pdf?ckattempt=1> (dostop 11. 8. 2016).

Barje, 2011: <http://whc.unesco.org/en/list/1363> (retrieved 8.8.2016)

Barje Wheel, 2011: <http://www.ljubljanskobarje.si/unesco-na-ljubljanskem-barju/najstarejse-kolo-z-osjo-na-svetu> (retrieved 9.8.2016)

Claustra: Claustra Alpium Iuliarum: https://en.wikipedia.org/wiki/Claustra_Alpium_Iuliarum (retrieved 5.8.2016)

Claustra, 2016: https://en.wikipedia.org/wiki/Claustra_Alpium_Iuliarum (retrieved 8.8.2016)

Franja, 2016: Franja Partisan Hospital: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/1433/> (retrieved 1.8.2016)

Idrija, 2012: <http://whc.unesco.org/en/list/1313>

Idrija, 2016: <http://www.muzej-idrija-cerkno.si/> (retrieved 1.8.2016)

Internet 1, UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/about/> (retrieved 1.8.2016)

Internet 2, UNESCO, Article 25: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/> (retrieved 1.8.2016)

Internet 3, UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/about/> (retrieved 1.8.2016)

Internet 4, UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/about/> (retrieved 1.8.2016)

Internet 5, UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/about/> (retrieved 1.8.2016)

Internet 6, Unesco: <http://whc.unesco.org/en/tentativelist/6016/> (retrieved 1.8.2016)

Convention, 2003: Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage 2003: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17716&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html#ENTRY (retrieved 10.8.2016)

Lipica, 2016: http://www.slovenia.info/en/Cultural-and-Historical-Heritage/Lipica.htm?kul_zgod_znamenitosti=6647&lng=2 (retrieved 3.8.2016)

Operational Guidelines, 2015: Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2015: <http://whc.unesco.org/en/guidelines/unesco> (retrieved 8.8.2016)

Plečnik, 2016: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5968/> (retrieved 8.8.2016)

Walk of Peace, 2016: <http://www.potmiru.si/pdf/TL-submission-jan-2016.pdf> (retrieved 3.8.2016)

Classical Karst, 2016: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/6072/> (retrieved 1.8.2016)

Strategy, 2007: Strategija za varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot v Republiki Sloveniji v skladu z mednarodnimi pravnimi instrumenti in aktivnostmi [Strategy for the Protection of Cultural Heritage and Valuable Natural Features in the Republic of Slovenia] No: 62000-3/2007/3, 27 December 2007: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/cns/doc/0801032105388_152v1_10.rtf

Škocjan Caves: <http://whc.unesco.org/en/list/390> (retrieved 1.8.2016)

Škocjan Caves, 2016: <http://www.park-skocjanske-jame.si> (retrieved 1.8.2016)

Stećci, 2016: [http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5617/Stećci Medieval Tombstones Graveyards](http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5617/Stecci%20Medieval%20Tombstones%20Graveyards) (retrieved 3.8.2016)

The World Heritage List, 2004: Filling the Gaps – An Action Plan for the Future, ICOMOS 2004: https://www.google.si/search?q=filling+the+gap+unesco&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gws_rd=cr&ei=yESoV-apAYX-Ulu5hvAP (retrieved 8.8.2016)

UNESCO, 1972: Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/%201972> (retrieved 1.8.2016)

UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/> (retrieved 1.8.2016)

UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/guidelines/> (retrieved 1.8.2016)

UNESCO: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=si> (retrieved 1.8.2016)

Yu-Wen Su, Hui-Lin Lin, 2013, Analysis of international tourist arrivals worldwide: The role of world heritage site, Tourism Management: <http://gtbreu.pnyhost.com/Teachers/SampleArticles/6c.pdf?i=1> (retrieved 11.8.2016)

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

M. Petrič, 2000. Mednarodno pravno varstvo kulturne dediščine, Vestnik XVII, Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, Ljubljana.

Posvet 2012: Posvet ob 40-letnici Konvencije o svetovni dediščini – pomen konvencije danes, Slovenska nacionalna komisija za Unesco, Ljubljana, 2013.

The World Heritage List, 2004: The World Heritage list, Filling the Gaps – an Action Plan for the Future An Analysis by ICOMOS, Monuments and sites XII, Icomos 2005, Pariz.

M. Petrič, 2000. Mednarodno pravno varstvo kulturne dediščine [International Legal Protection of Cultural Heritage], Vestnik XVII, Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, Ljubljana.

Conference, 2012: Posvet ob 40. Letnici Konvencije o svetovni dediščini – pomen konvencije danes [Conference marking the 40th anniversary of the World Heritage Convention – the importance of the Convention today], Slovenian National Commission for UNESCO, Ljubljana, 2013.

The World Heritage List, 2004: The World Heritage List, Filling the Gaps – An Action Plan for the Future. An Analysis by ICOMOS, Monuments and Sites XII, ICOMOS 2005, Paris.

Zavod za varstvo
kulturne dediščine Slovenije

Združenje za ohranjanje spomenikov
in spomeniških območij

ICOMOS Slovenija

Slovenska nacionalna
komisija za UNESCO

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

